GREAT PLACE TO LIVE

Great Place to Live / Wonen en Leven / 2009 / jaargang 4 / uitgave 1

Waarden
Ontmoetingsruimte
Natuur
Geborgenheid

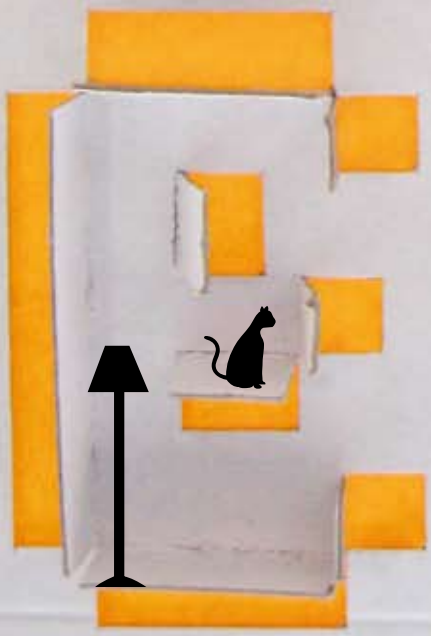

Ver én dichtbij, duurzaam en haalbaar

voorwoord

Hoe is het wonen in een Great Place to Live? Waar is het leven? Daarover gaat deze editie van de Great Place to Live krant. Helemaal bij de tijd, dus digitaal, maar ook in een kleine oplage gedrukt als magazine.

Ieder project begint met voorstellingsvermogen en inspiratie. In de jaren zeventig gaven het rapport aan de Club van Rome en de oliecrisis een impuls aan mens- en milieuvriendelijke initiatieven zoals de Ecokathedraal in Heerenveen en de Ecotuin in Arnhem. Op het terrein van De Kleine Aarde in Boxtel verrees al snel een piramidewoning.
Geleidelijk kregen deze initiatieven navolging. Er kwamen doelstellingen bij, op het gebied van sociale samenhang, kindvriendelijkheid, besparing van water en energie en hergebruik van materialen. Er kwam aandacht voor natuur in de stad, nieuwe vormen van nabuurschap, combinaties van wonen en werken, minder mobiliteit, en meer gebruik van nieuwe media. En ook nu spreken piramiden nog steeds tot de verbeelding.

Zo blijft de inspiratieketen in stand. Van de kleine schaal van kindvriendelijke buurten, via het niveau van de duurzame stadsoases als moderne gemeenschappen in de grote steden tot de droom van de complete piramidestad. Als de betrokkenen elkaar durven te vertrouwen, schuift iedereen een stukje op. Om samen ruimte te maken voor spelende kinderen, bruisende jongeren, stadsridders en blije bedrijven. Die ruimte is er al, maar je moet het wel zien. Daarom presenteert GPTL Wonen & Leven.

Colofon

Productie, redactie

Wendy Meijer (beweging@wendymeijer.nl)

Lex Kwee (www.wooninnovatiereeks.nl)

Grafisch ontwerp

Helma Bovens (www.helmabovens.com)

Met bijdragen van en speciale dank aan

Noor Bongers en de GPTL community Wonen & Leven, AbFab, Arènso Bakker, Lisa Boersen, Jeroen Blok, Heleen Bosma, Aad Breed, Joos van den Dool, Liliane Geerling, Jeanet Hacquebord, Hendrik van der Ham, Leo Lamb, Sabine Linz, Alied van der Meer, Susanne Nieuwenhuijs, Perry Oostrum, Rob van de Poel, Sonja van der Sar, Wouter van der Sar, Ralph de Schipper, De Stadsridders, Ayla Verheijen, Marieke Vromans, Ronald van Tol, Guido van de Wiel, Peter Wouda

Digitale editie

http://tinyurl.com/GPTLWonenLeven

Great Place to Live

Great Place to Live is een initiatief van Elvenstone, Naamlooz, Nieuwe Garde en anderen.
Zelf een Great Place to Live ontmoeting of project realiseren? Gewoon graag iemand ontmoeten? T-shirt bestellen? Kijk op www.greatplacetolive.nl.

Donaties voor het ontwikkelen van Great Place to Live zijn welkom op 31.09.38.724 t.n.v. Stichting Great Place to Live in Amersfoort.

mensit Young Professional
com•wonen
Wendy Meijer in beweging
IBC
minoz.com

Schuif puzzel

De spelletjes op mobiele telefoons hebben het schuifpuzzeltje als tijdverdrijf doen vergeten. Ik bedoel zo'n spelletje bestaande uit een plat plastic doosje met allemaal vierkantjes die kunnen schuiven. Doordat één vierkantje ontbreekt, kunnen de andere worden verschoven, net zo lang tot de juiste afbeelding is gemaakt. Dit spelletje legt het begrip 'schuifruimte' goed uit. Als er in het spelletje immers niet één vierkantje zou ontbreken, dan zou het niet gespeeld kunnen worden.
Bij gebiedsontwikkeling werkt het eigenlijk net zo.

Het ontbreken van schuifruimte zorgt dat we gebieden suboptimaal benutten. De oorzaak ligt al in de planvorming. In bestemmingsplannen wordt elke vierkante meter van een bestemming voorzien, waardoor alle flexibiliteit naar de toekomst toe verdwijnt. In de gebieden zelf zou er her en der ruimte onbestemd moeten blijven, en dus ook onbebouwd.

In de loop van de levenscyclus van zo'n gebied ontstaat er dan vanzelf een situatie waar deze open en onbestemde ruimte gebruikt kan worden om een situatie op te lossen of te optimaliseren. Omdat het onmogelijk is om tijdens de planvorming alle ontwikkelingen in de toekomst te overzien, is het verstandig te zorgen dat er schuifruimte is voor latere tijden.

Vanwege de beperkte ruimte zijn we in Nederland gewend aaneengesloten te bouwen en aan de randen uit te breiden. Verstandiger zou zijn plannen ruimer op te zetten en in de loop van de tijd 'in te breiden'. Dit komt op de lange termijn de kwaliteit van de ruimte alleen maar ten goede. Immers waar nu ruimtenood heerst, worden groen en recreatieruimte opgeofferd voor parkeerplaatsen en verbindingen voor het openbaar vervoer.

Doordat grondexploitaties vaak afdwingen dat iedere vierkante meter zo snel mogelijk wordt ontwikkeld, is het misschien realistischer om schuifruimte te creëren in de tijd. Dit kan door tijdelijke functies met een kortere exploitatieperiode in gebieden te creëren. Deze locaties met een tijdelijke functie zijn de schuifruimte voor de toekomst en een inkomstenbron voor nu. Dit vergt een andere manier van denken over de gebouwen die we neerzetten. Er wordt al geëxperimenteerd met loodsen van karton met een beperkte houdbaarheid.

Wanneer deze gemakkelijk geschikt kunnen worden gemaakt voor een andere functie in de toekomst, zijn we al een hele stap in de goede richting wat deze andere manier van denken betreft.

Zo kan de C2C (cradle to cradle) gedachte niet alleen een bijdrage leveren aan het milieu, maar ook aan de ruimtelijke kwaliteit op de lange termijn. Om in bestaande gebieden schuifruimte te realiseren is herstructurering nodig. Op deze manier ontstaat schuifruimte waar deze hoort: niet aan de rand van gebieden maar *erin*. Net als bij een schuifpuzzel.

Arènso Bakker
ap.bakker@portofrotterdam.com

Samenwonen met het internet: (het verbeteren van onze relatie met een ongrijpbaar medium)

We zijn doordrenkt met Internet: onzichtbare wi-fi signalen vliegen ons om de oren. Ons leefgebied concentreert zich rond de kijkhoek van ons beeldscherm. Gek genoeg ben je nog grotendeels afhankelijk van beeldschermen om toegang tot het Internet te krijgen.

De komende tijd zullen we zien dat het Internet ons steeds meer fysiek gaat omringen. Een paraplu die je waarschuwt voor regen door van kleur te veranderen, een balpen die een nieuwe inktvulling bestelt als deze bijna leeg is. Deze voorbeelden wekken de vraag op of onze relatie met het Internet volwassen genoeg is voor deze volgende, ingrijpende stap in de evolutie. Een slechte relatie kan resulteren in een blikopener die het blikje niet wil openmaken omdat de inhoud ervan over datum is. Of een douche die stopt omdat hij vindt dat je al schoon genoeg bent.

Als kunstenaars zijn wij niet op zoek naar handige toepassingen van het Internet van de toekomst. Nee, we stellen vragen, zetten een onderzoek op om te komen tot de rauwe werkelijkheid en de chaotische schoonheid van het hedendaagse Internet.

Onze relatie met Internet op fysiek niveau
Hoeveel pallets uitgeprinte velletjes A4 hebben we nodig voordat we een werkelijk besef krijgen van de hoeveelheid informatie op het Net? Met het *Print-the-Net Project* trekken we de informatie uit de kaders van het beeldscherm door het gehele Internet (in alfabetische volgorde) pagina voor pagina uit te printen, te categoriseren en te archiveren. Een tussentijdse conclusie: als we het internet in de vorm van papier in huis halen, passen we er zelf niet meer in.

Onze relatie met het Internet op communicatief niveau
Hoe goed begrijpen wij de potentie van het Internet, en hoe goed begrijpt het Internet (lees Google) ons en wat wij zoeken? Met onze softwarematig geproduceerde *Zapcollages* trachten wij deze discrepantie visueel te maken. Een Zap begint met het vormen van een reeks zoekwoorden, gekozen op basis van de locatie waar de collage komt te hangen. Bij iedere zoekopdracht gebruikt onze software de bovenste afbeelding uit de lijst van Google. Uit de zo ontstane verzameling afbeeldingen wordt een collage gevormd.

Hoe staat het nu met onze relatie?
Voordat we gaan samenwonen/leven met het Internet zullen wij toch eerst voor ogen moeten krijgen waar we fysiek mee van doen hebben. Ook zullen we moeten leren hoe beter met elkaar te communiceren. Alleen zo kunnen wij een vruchtbare toekomst verzekeren met onze balpen, douche en blikopener.

ApFab is een kunstenaarsduo bestaande uit Albert Westerhoff en Fabian de Boer. Ons werk bestaat in beginsel uit de verwondering over het Internet: Wat voor invloed heeft het op het auteursrecht? Creëert of bestrijd het eenzaamheid? Hoe groot is het eigenlijk?

www.ApFab.com

De kunst van vertrouwen

Great Place To Live nodigt u uit op de weg naar Arcadia, de ideale wereld. In dit artikel vraag ik aandacht voor een sociaal aspect van de weg naar Arcadia. In het SCP[1] staat: de Nederlander maakt zich in 2009 vooral zorgen over twee dingen: zijn financieel economische toestand en hoe we met elkaar omgaan.
Op dat laatste wil ik hier nader ingaan. De kwaliteit van het met elkaar omgaan heeft de laatste tijd een paar forse deuken opgelopen. We hebben minder voor elkaar over, zijn minder verdraagzaam en handelen, uit angst voor de eigen veiligheid, sneller agressief dan anderhalf jaar geleden.
Ik wil hier nog een aspect aan toevoegen: het nut van de ander wordt belangrijker dan de *persoon* zelf. Transactiegerichtheid in plaats van relatiegerichtheid. 'Wat levert het mij op?' in plaats van 'Wat kunnen wij voor elkaar betekenen?' Zelfs winst ten koste van een ander. De sneller en meer 'global' wordende wereld wordt een legitimatie voor anonieme transacties. De inflatie van vertrouwen.
Wanneer mensen elkaar niet kunnen of willen vertrouwen bij een transactie wordt onderhandeld op basis van win–lose en het heen en weer schuiven van risico's.

Transacties die in vertrouwen worden gesloten zijn gericht op het bereiken van synergie en co-creatie. Steeds zijn de belangen van beide partijen aan de orde. Een wijze van handelen die door Pareto[2] reeds is beschreven en waarvan is aangetoond dat het beide partijen naar hogere welzijnsniveaus brengt. Willen wij in Arcadia aankomen dan hebben wij de vaardigheid nodig te handelen uit vertrouwen. Maar ook moeten wij een respectvolle houding ontwikkelen gericht op elkaars belangen. Dit zou een verplicht vak moeten zijn in het onderwijs. En degenen die de schoolbanken zijn ontgroeid moeten hiervoor terug. Want zo belangrijk is het.

1 *vijfde kwartaalbericht van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB), Q1 2009, Sociaal Cultureel Planbureau*
2 *Vilfredo Pareto (1848–1923), Italiaans econoom, welvaartstheorie*

Ronald van Tol
office@vantoladvies.nl

Ronald van Tol MMC CMC is organisatie adviseur, interim manager en mediator

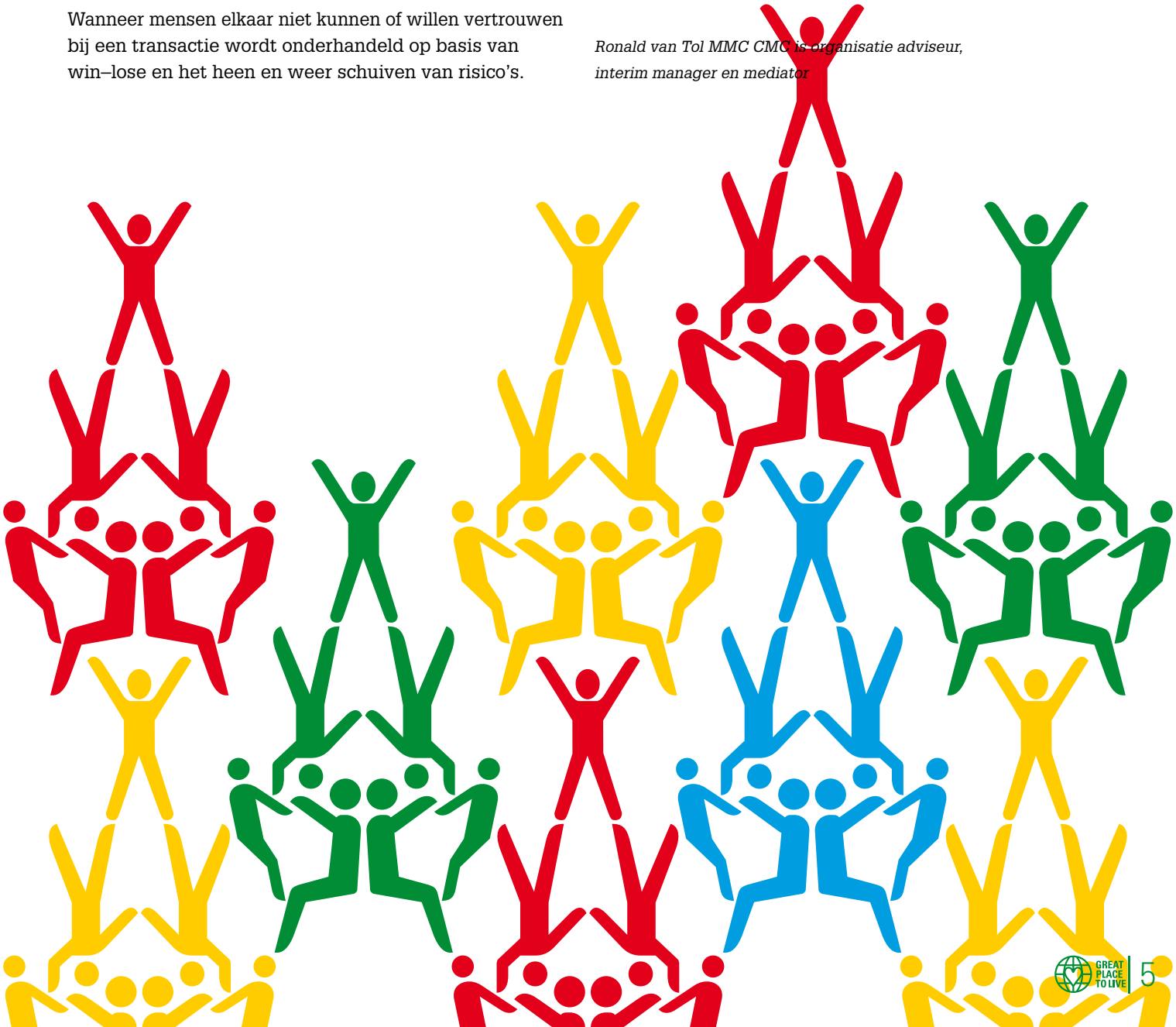

Duurzame stadsoases maken ruimte op meer niveaus

Veel initiatiefnemers van duurzame projecten zijn op het spoor gezet door pioniers uit de jaren zeventig, de tijd van de oliecrisis, het Rapport aan de Club van Rome en de eerste Milieu Effect Rapportages. Zij noemen vooral De Kleine Aarde en De Twaalf Ambachten van Sietz Leeflang, de Ecotuin en de Watertuin in het Spijkerkwartier in Arnhem. Hoewel milieudoelstellingen bij de succesvolle duurzame projecten aanvankelijk centraal staan, blijkt uiteindelijk de sociale duurzaamheid doorslaggevend. 'Wat mij bezig hield was 'hoe doorbreek je die monotonie van een woonwijk'. Dat was voor mij minstens even belangrijk als een lage EPC waarde.'

Na een periode van individualisering en globalisering zijn steeds meer mensen op zoek naar de geborgenheid en de *gemeenschap* van een 'dorp in de stad'. Vanuit anonieme woonwijken gaan zij op zoek naar zingeving en plaatsen om gelijkgestemde buren te ontmoeten.
Zij nemen afstand van het jachtige hedonisme en kiezen voor 'slow food' en energiebesparing in 'transition towns'. Dat leidt tot initiatieven, die zich opvallend vaak laten inspireren door ecologische projecten uit de jaren zeventig. Sinds de jaren tachtig voegen de initiatiefnemers daar een sociale component aan toe. Zo spelen zij ook in op de toename van het aantal alleenstaanden, eenoudergezinnen, thuiswerkende zelfstandigen en andere niet-doorsnee huishoudens.
Maar het nieuwe 'noaberschap' mag niet beklemmen. Eigen ruimte en privacy blijven belangrijk. Daarom is er vooral veel aandacht voor de ontmoetingsruimte. 'Het bijzondere aan dit project is dat er zoveel andere functies in zitten dan wonen.' 'Vroeger had je in dorpen een bepaalde band. Dat hebben wij hier ook. Maar de mensen zijn heel verschillend.' 'Misschien is de verbindende factor wel dat je hier mag afwijken. Dat iedereen open staat voor verschillen. Een liberale houding, maar wel met een gezamenlijk ideaal.'

Milieu als bindende factor

Een gezamenlijk milieu-ideaal helpt de participanten om ver in de toekomst te kijken en elkaar te blijven inspireren. De expliciete visie geeft de bewoners een verhaal waarmee zij anderen kunnen werven en hun ambities uitdragen. Daarbij komen vooral de ecologische doelstellingen van pas. 'Het leuke vond ik dat op elk detailniveau was gekeken hoe het milieuvriendelijk kon.'
Maar milieumaatregelen waar pioniers ooit voor hebben gevochten worden na verloop van tijd gemeengoed. Techniek veroudert. Na een jaar of vijf blijkt de sociale duurzaamheid belangrijker dan de ecologische. Terugkijkend op hun project constateren veel initiatiefnemers: 'De technische maatregelen zijn niet meer opzienbarend, maar de sociale cohesie is nog steeds opvallend sterk.'
De vertaling van de bewonersvisie op het stedenbouwkundige plan is een belangrijke succesfactor voor de duurzaamheid van het resultaat. Dat is in de praktijk te zien aan beheer en onderhoud van tuinen, speeltoestellen, gemeenschappelijke ruimtes en bergingen. 'Er is minder vandalisme. Er wordt beter op gepast. Er is nog nooit iets vernield.'
Stedenbouwkundigen verwelkomen de inbreng van de bewoners: 'Om er achter te komen wat hun ambities waren en wat zij nu precies wilden, had ik behoefte aan direct contact met de initiatiefnemers. Daarna wist ik veel beter wat zij zochten en kon ik ook nadenken of hun doelstellingen misschien ook in een andere vorm uit de verf zouden komen.'

Ontmoetingsruimte in stadsoase

Een gedeelde visie maakt het gemakkelijker om arm en rijk, jong en oud, alleenstaanden en gezinnen in hetzelfde project op te nemen. 'Als je een ideaal deelt, zijn onderlinge verschillen gemakkelijker te overbruggen.' 'Er was een hoekje waar iedereen wel wilde wonen. Daar hebben wij toen een *gemeenschappelijke* plaats van gemaakt.' 'Wij hebben de privétuinen wat kleiner gemaakt om plaats te maken voor de ontmoetingsruimte en de speelplekken.'

Ontmoetingsruimte maken

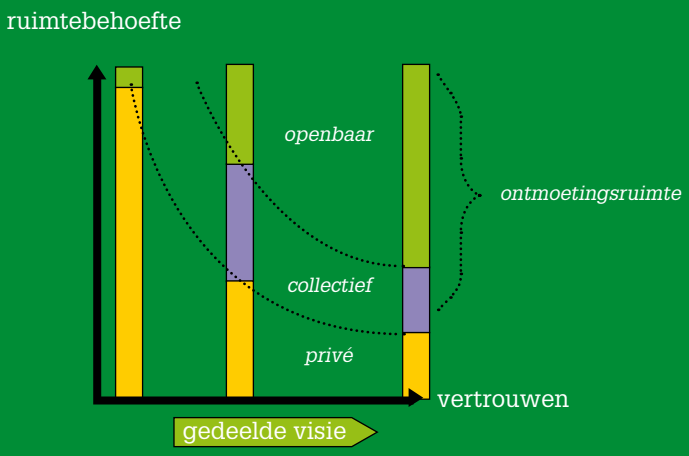

- De combinatie van ecologische en sociale doelstellingen leidt tot duurzaam resultaat.
- Initiatiefnemers benutten ruimte in het stedenbouwkundig plan voor functies voor de hele buurt.
- Vertrouwen in gedeelde visie legt de basis voor diversiteit en sociale duurzaamheid.
- Terwijl milieumaatregelen verouderen blijven gemeenschapszin en sociaal kapitaal in stand.
- Bewoners ervaren het resultaat als leven in een stadsoase met de vertrouwdheid van een dorpsgemeenschap.
- Pioniers initiëren steeds nieuwe projecten en zorgen voor kennisoverdracht en sociale innovatie

De ervaring met gemeenschappelijke voorzieningen wijst uit dat er *drie niveaus* moeten worden onderscheiden. Op het laagste niveau gaat het om voorzieningen voor enkele woningen, die alleen worden gebruikt door de bewoners zelf. Op het middelste niveau staan gemeenschappelijke voorzieningen, bergingen en collectieve programmaruimtes.
Op het hoogste schaalniveau gaat het om buurtfuncties, die ook open staan voor gebruik door omwonenden en bezoekers. ‘Het is echt een oase geworden in de wijk, waar ook veel bezoekers komen. Moeders met kinderen en soms een complete kleuterklas.’ ‘Het heeft een echte buurtfunctie, en wordt alle dagen van de week gebruikt.’ ‘Zo’n ontmoetingsplek waar ook de buitenwereld kan komen geeft heel veel meerwaarde. Het zorgt voor binding. Dat je niet alleen samen dingen doet, maar ook samen verantwoordelijk bent voor het beheer. Zo is er een blijvende verbindende factor waar ook nieuwe bewoners zich bij kunnen aansluiten.’

Pioniers van sociale innovatie

Er is altijd een aantal initiatiefnemers dat niet in het zelf bedachte project gaat wonen. Zij hebben alleen een rol in het concretiseren van het plan. ‘Van de eerste tien mensen zijn er uiteindelijk maar een paar komen wonen. Er vallen altijd mensen af, maar de visie blijft.’
In de tussentijd gaan de pioniers verder en beginnen zij nieuwe initiatieven. Zij nemen de ervaring van eerdere projecten mee en zorgen zo voor kennisoverdracht en sociale innovatie vanuit de praktijk.

Lex kwee [nba] en Jeanet Hacquebord (bouwpraktijkinnovatie)

Dit artikel is gebaseerd op onderzoek naar de ervaring in meer dan 250 gerealiseerde projecten. Daarvoor interviewde bureau Bouwpraktijkinnovatie de actoren bij alle betrokken organisaties, van wethouders tot bewoners, van ontwerpers tot corporaties en van architecten tot aannemers. De onderzoeksresultaten worden gebruikt bij het maken van wijk- en woonvisies, de keuze van participatievormen, monitoring en evaluaties.

De citaten zijn afkomstig uit het rapport Duurzame Stadsoases (Wooninnovatie Reeks nr 23, Arko Uitgeverij, 2009, ISBN 978 905472 0942). In het rapport zijn ook verschillende voorbeeldprojecten beschreven.

Verder lezen

Lex Kwee [nba] & Jeanet Hacquebord, Prettige plaatsen, collectief beheer van openbare ontmoetingsruimte, Wooninnovatie Reeks nr 18, Arko Uitgeverij, 2008, ISBN 978 905472 0553
www.bouwpraktijkinnovatie.nl
www.wooninnovatiereeks.nl
www.speeldernis.nl/publicaties/speelnatuurindestad/leeswijzer.html

Voor een kindvriendelijk Rotterdam

Rond juni 2008 gaf de programmadirectie *Kindvriendelijke Wijken* de opdracht tot het ontwikkelen van een stedenbouwkundige visie voor structureel, kindvriendelijk beleid in Rotterdam. De urgentie voor deze opdracht wordt gevonden in het feit dat teveel gezinnen jaarlijks wegtrekken uit deze stad. Jonge gezinnen moeten Rotterdam weer als prettige woonstad gaan ervaren. Zij zijn het die de sociale samenhang en de economische activiteit van een stad versterken. Die de energie en de ideeën leveren voor het Rotterdam van morgen. En natuurlijk hebben kinderen de toekomst. Ze dragen de kansen van de stad van morgen in zich. Dus moet je ze koesteren. Door kinderen – letterlijk en figuurlijk – de ruimte te geven om zich te ontwikkelen. Door omstandigheden te creëren waarin ze zich veilig, vrij en kind kunnen voelen.

Stedenbouwkundige visie

Maar wat is een kindvriendelijke stad? Vraag het een kind en het is een levensgroot pretpark. Maar ook een stad waar ze niet bang zijn op straat, niet struikelen over de hondenpoep of geparkeerde auto's. Waar ze oneindig met veel andere kinderen kunnen dollen en spelen. In de kindvriendelijke stad gaat het uiteraard om het scheppen van fysieke en sociale voorwaarden. De stedenbouwkundige visie spitst zich toe op de structurele, fysieke voorwaarden voor een kindvriendelijk Rotterdam. Tegelijkertijd levert Rotterdam inspanningen op heel veel andere gebieden. Vanuit verschillende projecten en programma's wordt gewerkt aan integraal, kindvriendelijk beleid.

Om goed in kaart te kunnen brengen welke maatregelen nodig zijn, ligt aan de stedenbouwkundige visie een uitgebreid onderzoek ten grondslag. Om te beginnen is op zoek gegaan naar de juiste definities van kind-vriendelijke straten, wijken en steden. Naar maatstaven en goede voorbeelden. Die vond het team zowel in Rotterdam als in andere steden, zoals Gent.

Basispakket

Met de nieuwe definities van kindvriendelijkheid werd een basispakket van voorwaarden samengesteld. Een basispakket waar alle kinderen in Rotterdam, ongeacht de wijk waar zij wonen, recht op hebben. De bouwstenen van het basispakket zijn *wonen*, *openbare ruimte, voorzieningen* en *routes*. Door deze

Voorbeelden van drempelruimtes

bouwstenen slim te stapelen, werken we aan een stad waar ouders en hun kinderen met plezier wonen. Kinderen kunnen er zelfstandig gebruik maken van pleinen en speeltuinen. Ze kunnen veilig en snel naar school, naar het buurthuis of het voetbalveld. Hun huizen zijn groot genoeg en hebben voldoende speelruimte en groen in de buurt. Dit basispakket is bewust heel breed gekozen en gaat daarmee veel verder dan speelruimte-beleid, zoals kindvriendelijkheid in de meeste steden wordt vertaald.
Al voorbeeld is *de bouwsteen wonen* als volgt uitgewerkt. Bij kindvriendelijk wonen denken we vrijwel meteen aan laagbouw. Aan eengezinswoningen met een tuin. Die zijn zonder twijfel het meest ideaal voor opgroeiende kinderen. Maar appartementen kunnen onder bepaalde voorwaarden ook geschikt zijn voor gezinnen.
De randvoorwaarden voor kindvriendelijke appartementen zijn:

Er is een relatie tussen de entree en de straat
Eén kamer per kind
Voldoende bergruimte
Voor complexen hoger dan 4 verdiepingen:
collectieve speelplek binnen het gebouw
Er is een lift in elk appartementencomplex
De privé-buitenruimte is groot genoeg om er bijvoorbeeld een tafel te kunnen plaatsen.
Er zijn goede externe speel-/ontmoetingsruimte voor diverse leeftijdsgroepen

Het basispakket is getoetst in negen Rotterdamse wijken en hieruit bleek dat we nu heel duidelijk in kaart kunnen brengen waar de sterke en de zwakke punten liggen per wijk. Het levert een concreet beeld om de juiste, inspirerende opgaven per wijk te formuleren en waar de kansen liggen voor de stad, de deelgemeenten, de projectontwikkelaars en de woningcorporaties.

Inspiratie

Naast het basispakket bevat de visie ook een inspiratie-deel voor extra mogelijkheden op wijk- maar ook stadsniveau. Ideeën die eraan bijdragen dat de stoere havenstad een speelse kinderstad wordt. En dat wijken kinderen blij maken.
Met deze visie is de koers uitgezet. Het College van Burgemeester en Wethouders in Rotterdam heeft deze periode duidelijk prioriteiten gelegd bij het werken aan wijken waar ouders en kinderen graag wonen.
In november 2008 ondertekende het het Manifest van Rotterdam, waarin het officiële garanties afgeeft om beleid te ontwikkelen voor een kindvriendelijke stad. Rotterdam is in 2009 een jaar lang UNICEF-stad en hoofdstad van het Europese Jongerenjaar. De volgende stap is om de ambities uit de visie te vertalen naar een praktische en tastbare uitvoeringsstrategie. Wij vertrouwen erop dat onderliggende visie een helder beeld schetst van de kindvriendelijke koers die Rotterdam kiest voor de lange termijn. En dat de visie professionals zal inspireren en motiveren om daaraan bij te dragen! Zodat jonge Rotterdammers de visie de komende jaren werkelijkheid zien worden en ervoor kiezen hun kinderen groot te brengen in de stad. Een stad die de belofte van de toekomst in zich draagt én waar maakt.

Joos van den Dool en Liliane Geerling
www.bvr.nl

Bij BVR werken we op een bevlogen en dynamische manier aan ruimtelijke opgaven door heel Nederland. De zorg voor het gezamenlijke belang en begrip voor alle deelbelangen staat hierbij voorop.

Wonen en werken in ruimte en tijd

In een wereld waar controle en beheersing overheersen, komt creatieve ontwikkeling in de verdrukking. Regelgeving en controle lijken op het eerste gezicht een overzichtelijke wereld te kunnen maken, maar in de praktijk wordt de chaos alleen maar groter. De middelen schieten hun doel voorbij. Op veel gebieden komt men zo langzamerhand op dit moment tot het inzicht dat er een nieuwe balans moet worden gevonden tussen regelzucht en het toelaten van eigen initiatief. Niet een kleine groep mensen met macht, maar de massa (crowds) heeft de kennis en ervaring die nu nog onderschat wordt.

Ook in het geval van stadsontwikkeling is er een trend waar te nemen dat niet de overheid maar de bewoners van een wijk zelf de mogelijkheid gegeven moet worden om hun leefomgeving in te richten. Burgers worden serieus genomen, en hun creativiteit aangewend om hun directe omgeving vorm te geven. Op deze manier worden mensen in de gelegenheid gesteld een actieve rol te spelen, en niet alleen als consument gebruik te maken van de openbare ruimte. Als dit zich op de juiste manier ontwikkeld, dan kunnen sterke netwerk-buurten ontstaan, in plaats van wijken waar ieder voor zich bezig is met zijn eigen dingen. Naast de particuliere huizen zijn de openbare terreinen als stadsparken van erg groot belang. Dit zijn de plekken waar mensen elkaar ontmoeten, en waar het netwerk zich vormt. In de meeste stadsparken zijn de burgers niet welkom als het gaat om actieve participatie. Het zijn vooral hoveniersbedrijven en de groenafdelingen van gemeentes die er de cepter zwaaien. Op plekken waar ook buurtbewoners actief meedoen, voelen mensen zich beter thuis, omdat ze zelf invloed hebben op hun omgeving. Als dit ook nog een keer zonder al te veel regelgeving en toezicht gebeurt, dan kan een dergelijk stadspark een bijzondere functie gaan vervullen in een stad.

Het is voor elke stad noodzakelijk om 1% van haar grondgebied voor dergelijke ontwikkelingen beschikbaar te stellen. Op die manier kan een symbiose ontstaan tussen het overheersend economische systeem van controle en beheersing, en het systeem waar creativiteit en natuurlijke ontwikkeling tot ontwikkeling kan komen. In dit laatste domein kan er gewerkt worden in ruimte en tijd. Geen vooropgezet plan, met menselijke energie en met de tijd op oneindig kan hier een duurzame ontwikkeling op gang komen, die kan leiden tot een nieuwe manier van stadsontwikkeling.

Ecokathedraal

Iemand die dit vanaf de jaren 70 in de praktijk heeft gebracht, is Louis Le Roy. Met menselijke energie, en eindeloos in de tijd, heeft hij gewerkt aan zijn Ecokathedraal in Mildam, bij Heerenveen. Natuur en cultuur zijn hier in symbiose, omdat ook de natuur volgens de hiervoor genoemde 3 basisprincipes werkt. Deze locatie heeft inmiddels een officieel bestemmingsplan, waarin deze basisprincipes zijn vastgelegd, en die het mogelijk maken om ook elders ecokathedrale processen te

starten. Dit gebeurt ook inmiddels in binnen- en buitenland, waaronder het Ruhrgebied in Duitsland dat in 2010 Culturele hoofdstad van Europa is. De Stichting Tijd, opgericht door Le Roy, heeft als doel deze ontwikkeling de komende generaties verder te ontwikkelen.

De Ecokathedraal in Mildam is een werkplaats, die al 40 jaar volgens de 'ecokathedrale' filosofie van Le Roy in ontwikkeling is. De plek is niet gemakkelijk te vinden, want er zijn geen routebordjes die er naar verwijzen. Dat is bewust gedaan, want het is geen toeristische attractie en moet het ook niet worden. Momenteel zijn er 5 mensen die wekelijks stenen stapelen, en trottoirbanden op de millimeter nauwkeurig op de goede plek leggen. Ook komen er mensen uit binnen en buitenland die 1 keer per jaar een paar weken hier verblijven en meewerken. Naast deze 'nieuwe bouwers' zijn er veel regelmatige bezoekers, die vanuit hun vakgebied de Ecokathedraal gebruiken als laboratorium: biologische kwekers, mos-deskundigen, vogelliefhebbers maar ook dichters, muzikanten, managers en IT-ers vinden er inspiratie die ze in hun dagelijkse werk toepassen. Het is ongrijpbaar en niet te beschrijven wat deze inspiratie precies is, maar op een of andere manier appelleert de plek aan een onbewuste wens van mensen om te zijn op een plek die zich eindeloos kan ontwikkelen. Een plek die niet geconserveerd wordt en ook geen plek die met grof geweld steeds een andere uiterlijk moet hebben, maar die zich op natuurlijke wijze kan ontwikkelen waarbij de mens zo nu en dan ingrijpt. Als je daar vatbaar voor bent, dan voelt de plek direct goed. Het wonderlijke is, dat deze atmosfeer wordt gerealiseerd door een heel primitieve vorm van bouwen, namelijk het eindeloos stapelen van stenen, tegels en trottoirbanden. Uit eigen ervaring weet ik, dat deze manier van werken een louterende werking heeft, die steeds groter wordt naarmate je dit langer doet. Het is pure meditatie en vooral het besef dat jou werk bijdraagt aan een groter geheel dat je eigen werk overstijgt, is een bijzondere ervaring. Geen individuele kunst, maar co-creatie: samenwerking tussen mensen onderling, met de natuur als leermeester.

Peter Wouda
p.wouda@stichtingtijd.nl

Peter Wouda is bestuurslid Stichting Tijd

Paradigmaverschuiving in de wereld van bakstenen en dikke auto's

Herinnert u zich de bouwfraude nog? In november 2001 deed een voormalig directeur van bouwbedrijf Koop Tjuchem een (zwart)boekje open over geheime prijsafspraken in de bouwsector. De parlementaire enquête die hierop volgde legde een grootschalige fraude bloot. Wat zorgde ervoor dat het systeem van verboden prijsafspraken jarenlang in stand kon blijven? Een grote rol speelde de doorgaans passieve houding van personen op hoge posities in het bedrijfsleven, landbestuur en toezichthoudende instanties. Hierdoor werden de overheid en daarmee de burgers voor vele miljoenen benadeeld.

In de afgelopen jaren is de stroom aan voorbeelden van missers in de bouwsector nog niet opgedroogd. De oorzaken zitten ook veel dieper dan we wellicht willen toegeven. Corruptie zit overal. We staan aan de vooravond van een nieuw parlementair onderzoek naar de kredietcrisis. De hele wereld lijdt schade door een systeem dat drijft op persoonlijk gewin en korte termijn denken.

Meer toezicht?

De primaire reactie is de roep om meer toezicht, hardere straffen en nieuwe wetten. De roep om meer controle gaat uit van de veronderstelling dat dit de diepgewortelde corruptie zal bestrijden en dat hiermee frauduleuze zaken kunnen worden voorkomen. De achterliggende kernwaarde is wantrouwen: je kunt mensen niet vertrouwen, dus je moet ze controleren. Het is echter de vraag of dit de oplossing is voor het probleem.

Op steeds meer plaatsen ontstaat juist het besef dat werken vanuit vertrouwen ons verder brengt. Barak Obama's 'Yes we Can' is op dit moment misschien wel het meest aansprekende voorbeeld hiervan. Obama verwoordt een collectief verlangen en doet een beroep op ieders inbreng om de wereld te veranderen. Via de 'onderstroom' heeft hij in korte tijd vele mensen aan zich kunnen verbinden, en daarvoor krijgt hij veel waardering. Zijn boodschap is sterk visie gestuurd, en met oog voor de verschillende belangen en problemen.
Een voorbeeld van eenzelfde werkwijze is de kabinetsformatie waarin Herman Wijffels partijen aan een ovale tafel bijeenbracht die op het oog onverenigbaar waren. Simpelweg door de hoogste ambitie centraal te stellen. Dat verbindt en creëert eensgezindheid. Kan dit ook in een wereld van bakstenen?

Trots op co-creatie

De meest succesvolle voorbeelden in de project- en gebiedsontwikkeling zijn die projecten waarbij alle belanghebbenden hebben bijgedragen aan toegevoegde waarde op de lange termijn: co-creatie! Hierover zijn verschillende projectontwikkelaars geïnterviewd door Medy van de Laan, voormalig Staatsecretaris en tot voor kort werkzaam bij projectontwikkelaar TCN. Opvallend was dat dit over het algemeen niet de meest winstgevende projecten waren.
De projecten waar men echt trots op was droegen vooral bij aan de groei van een gebied en waren een winst voor de omgeving. Maatschappelijk rendement dus, in plaats van financieel rendement. Hiervoor worden de beste mensen bijeengebracht en betaald voor hun bijdrage aan een goed plan. Begrijpelijkerwijs levert dat andere resultaten dan het tegen elkaar uitspelen van partijen voor het laagste bedrag.

Een voorbeeld waarbij op deze manier wordt gewerkt is 'Strijp R', een voormalig fabrieksterrein van ruim 18 ha in Eindhoven. Hier is projectontwikkelaar Amvest gestart met herontwikkeling. Erna van Holland (COB-WEB advies) coördineert deze ontwikkeling en heeft vele zelfstandige specialisten en kleine bedrijven bijeengebracht die de ontwikkelaar adviseren en ondersteunen. Het zijn mensen die rechtstreeks aanspreekbaar zijn en die bereid zijn te leren. Daarmee ontsluit de ontwikkelaar nieuwe kennis en ervaring, en een nog veel groter netwerk.
Na gedegen onderzoek naar de historische betekenis van het gebied is een visiedocument opgesteld waarin niet het technische programma van eisen, maar de gewenste identiteit en randvoorwaarden werden benoemd. Vervolgens zijn

landschapsarchitecten en stedenbouwers geselecteerd die de opgave daadwerkelijk konden doorgronden. Reacties op de ontwerpen worden gevraagd aan toekomstige bewoners en omwonenden in de naastgelegen herstructureringswijk Drents Dorp. Dit creëert eigenaarschap en verantwoordelijkheid bij alle betrokkenen, waardoor de kans op bezwaarschriften vanuit de samenleving sterk wordt verkleind.

Nog een mooi voorbeeld van co-creatie: de creatieve piramide van Aart Wijnen van architectenbureau De Twee Snoeken. In deze piramide kunnen burgers uit Den Bosch zich rechtstreeks bemoeien met de inrichting van hun stad. De opzet van deze bijeenkomsten is simpel en doeltreffend: groepen van elf mensen brainstormen over een bepaald onderwerp. Zo'n elftal kan bestaan uit kunstenaars, etnische groeperingen, ondernemers, gamers of ambtenaren. Maar ook uit politiemensen, vuilnismannen, scholieren of mensen die allemaal op 3 hoog wonen. Iedereen kan zich opgeven met een eigen elftal, of zich aansluiten bij een elftal gelijkgestemden. De leider van ieder elftal gaat met andere elftalleiders samen verder en werkt met hen de resultaten uit tot een geheel. Alle ideeën en informatie gaan vervolgens naar degene die de Creatieve Piramide heeft aangevraagd. Bijvoorbeeld de gemeente, een woningcorporatie, een groep bewoners uit een stad of een vereniging van ondernemers. Alle piramide-deelnemers kunnen hun ideeën enkele weken later terugvinden op internet.

Vertrouwen van opdrachtgevers

Dergelijke manieren van werken vragen om opdrachtgevers die niet langer op een vooringenomen eindbeeld willen aansturen, maar op een proces. Een proces waarin belanghebbenden en toekomstige gebruikers het resultaat samen met elkaar maken. De opdrachtgever komt dan minder op de voorgrond te staan en heeft minder invloed op het resultaat. Dat is wennen. De angst dat co-creatie leidt tot ongestuurde processen en 'Poolse Landdagen' is echter niet terecht. Inmiddels is er veel kennis en ervaring opgedaan en zijn er verschillende methoden en technieken die kunnen worden ingezet. Zo organiseert Max Herold vanuit het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid al enige jaren de Toolbox 'van buiten naar binnen'. Daarin schoolt hij ambtenaren in de kunst van loslaten en interactieve beleidsvorming. De ervaringen zijn zeer positief.
Het besef groeit dat de missie van een ambtenaar niet is om beleid en wetten te maken, maar om de samenleving te ondersteunen in haar ontwikkeling. Het denkvermogen en de creativiteit van de burgers is groot. Het lijkt echter of deze burgers alleen vertrouwd werden om een maal in de vier jaar een vakje aan te kruizen op een stembiljet. De overheid wilde krampachtig op die bestuurdersstoel blijven zitten. Co-creatie opent weer nieuwe mogelijkheden, en kan een prachtige eerste stap zijn om de samenleving weer zelf het stuur in handen te geven.

Jeroen Blok en Susanne Nieuwenhuijs
Jeroen Blok: info@jb-consultancy.nl
Susanne: wonen-en-leven@greatplacetolive.nl

http://www.nederlandbovenwater.nl/Portretten/Erna_van_Holland.aspx?mId=9899&rId=34

www.jebentr.nl
www.creatievepiramide.nl
www.ambtenaar20.nl
www.managementissues.com

Stadsridders zien Den Haag als Speeltuin

Stadsridders is een projectgroep van het creatieve 'doe-netwerk' Nieuwe Garde. Ze is onafhankelijk en verkent vanuit een multidisciplinaire samenstelling de mogelijkheden die de stad Den Haag te bieden heeft. Deelnemers kunnen probleemstellingen – of 'kansen' zoals de Stadsridders ze liever noemen – vrij en naar eigen inzicht vanuit verschillende hoeken belichten. Het is een aanvulling op de veelal grootschalige plannen van beleidsbepalers en projectontwikkelaars en een nieuwe manier om de stad een positieve impuls te geven.

Daarom een verhaal over twee mensen die een mooie dag in een Den Haag beleven. Momenteel is het nog een sprookje, maar als het aan de Stadsridders ligt, is dit beeld binnenkort realiteit.

Mooie dag

Het is een mooie dag in Den Haag. Chris en Maaike zitten op het terras van hun appartement, zes hoog, midden in het hoogbouwcentrum. Ze kijken naar de levendige taferelen beneden op straat. Vandaag gaan ze erop uit in hun eigen stad. Ze pakken de tram die praktisch voor hun deur stopt. Het is bijzonder dat er bij de ontwikkeling van deze nieuwe hoogbouw gekozen is voor de leefbaarheid van de straat. Niet de getallen van exploitatie voerden de boventoon, maar de plinten en de openbare ruimte. Hierdoor was het mogelijk om deze buurt tot leven te brengen. De hoogbouw is nu een echte meerwaarde voor de stad in plaats van louter en alleen een statussymbool of icoon.

Chris en Maaike rijden richting het strand van Scheveningen. Op de informatieschermen in de tram waarop voorheen alleen reistijden te zien waren, verschijnt nu ook informatie over een aantal interessante plekken in Den Haag die langs of dicht bij de tramlijn liggen. Het verleden, heden en de toekomst wordt in kaart en in beeld gebracht. Ondanks het feit dat Chris en Maaike al een ruime tijd in Den Haag wonen, is veel van de informatie nieuw. Gebouwen worden ineens vanuit een heel ander perspectief bekeken en krijgen toegevoegde waarde. Nieuwsgierig geworden besluiten ze bij het Westbroek Park uit te stappen. Bij de tramhalte is het mogelijk om via de mobiele telefoon een GPS-wandelroute te downloaden. Langs de route zijn allerlei bezienswaardigheden te zien. Van architectuur tot kunst en plekken waar historische gebeurtenissen hebben plaatsgevonden. Al deze informatie is te volgen via de mobiele telefoon.

Na dit onverwachte en verrassende uitstapje besluiten ze om door te gaan naar het voormalig Norfolk-terrein, dat grenst aan de haven van Scheveningen en het strand. Hier is afgelopen week de opening geweest van het grootste kunstwerk van Nederland: Google E-art-H. Het grote asfaltterrein is door talentvolle startende kunstenaars beschilderd. Voorheen stonden hier de opleggers van vrachtwagens geparkeerd, klaar voor transport. Via Google Earth kun je het totale kunstwerk goed zien. Het is een start om via virtuele, digitale waarneming aandacht te vestigen op plekken in de stad die potentie in zich hebben.

Op het terrein is nu een tijdelijk dorp gebouwd, met cafeetjes en resturants. Overdag en 's avonds vinden hier allerlei culturele activiteiten plaats, zoals theater, zang en dans. Het is een positieve impuls voor de wijken die grenzen aan het Norfolk-terrein. Voorheen hadden de buurtbewoners veel last van de zware havenactiviteiten. Chris en Maaike genieten van de verschillende evenementen en kijken aan het eind van de dag hoe de zon ondergaat in zee.

‘s Avond gaan ze voldaan richting huis. Op de terugweg zien ze dat er beelden worden geprojecteerd op de hoge overheidsgebouwen. De projecties zijn een visuele vertaling van gebeurtenissen in de stad. Zo kun je zien hoeveel mensen en auto’s Den Haag zijn binnengekomen en de stad weer hebben verlaten; hoeveel baby’s die dag zijn geboren; hoeveel nieuwe bewoners Den Haag erbij heeft gekregen en nog véél meer. De informatie is een vrolijk schouwspel van kleuren en vormen. Het geeft een goed beeld van de enorme dynamiek in de stad en de dingen die er zich afspelen.

Tot zover

Tot zover deze droom.
Stadsridders organiseren brainstorms en nemen deel aan het debat samen met het bedrijfsleven, overheidsinstanties, onderwijsinstellingen en culturele organisaties. Actuele ontwikkelingen worden nauwlettend in de gaten gehouden waardoor nieuwe terreinen op een frisse en doeltreffende manier worden benut.

Sinds 2007 zijn de Stadsridders bezig om de aandacht te vestigen op bijzondere plekken en gebouwen in de stad Den Haag waar meer uit gehaald kan worden dan tot nu het geval is. Deze kansen die op het raakvlak liggen tussen de sociale dynamiek en de bebouwde omgeving, willen zij inzichtelijk en bekend maken onder een breed publiek. Ze bedenken nieuwe, frisse concepten met de doelstelling deze ook in de praktijk uit te voeren. Met andere woorden: Den Haag als Speeltuin.

Nieuwsgierig? Neem contact op met de Stadsridders via info@stadsridders.com en/of volg de actuele ontwikkelingen via www.stadsridders.com. Het projectteam bestaat uit: Meta Menkveld, Annemarie van den Eijkel, Arn van der Pluijm, Esther Vlasveld, Hans van Daal (tekst) en Ralph de Schipper (tekst).

Overal in Overijssel

Iedere maand bepaalt de computer een willekeurige locatie in Overijssel. De noorderbreedte/oosterlengte coördinaten van deze locatie voeren Alied en Heleen in in een GPS-systeem. Met deze GPS gaan de twee – in overall natuurlijk – op pad. Ze kijken waar het lot hen brengt en laten zich verrassen door wat ze in of op het aangegeven weiland, bosperceel, moeras, industrie-terrein, schoolplein of dorpsstraat aantreffen. Ze maken een gedicht, een verslag van de dag, foto's en filmpjes. Het gedicht wordt ter plaatse uitgedeeld. Dit alles kunnen de bewoners van Overijssel zien en meebeleven op de website van het project. Maandelijks is er een nieuwe locatie. In totaal zijn er de afgelopen twee jaar 28 locaties bezocht. Nieuwsgierig? Kijk op www.overalinoverijssel.nl

Locatie 27 – N52° 25' 36.28" E6° 35' 38.39", Vriezenveen

Neem dit land in je handen,
het valt uiteen in wat was en wat wil.
Oud kijkt naar nieuw, nieuw weet van niks.
Wil witte bedrijven, wil vrachtwagens,
wil snel met rode wieldoppen naar lange schuren.
Januarizon lijkt warmer dan ze is,
komt middenin de wei tot stilstand
in een lichtgevende plas.
Wees wat was, wil duren. Begin!
Bevrijd de luchtbellen uit het zwarte ijs,
stijf bevroren in de langgerekte voren.
Hang twaalf klokslagen in de takken van de bomen,
luister met reeënoren, verwacht wat nog gaat komen.
Strijk niet glad, turf de hobbels aaneen,
volg de weerbarstige lijnen van het veen.
Neem dit oude land in je handen,
draag het onder de lucht die zich
pastelwit vouwt om vaagblauwe kringen.
Een boom blijft als navel middenin het weiland staan,
een boerderij hapt met openslaande deeldeuren naar frisse lucht,
op pas ontdooide grassprieten schittert de zon.

Heleen

Locatie 12 – N52° 12' 50.21" E6° 51' 21.62", Het Zwering, Enschede

Aan alles is hier gedacht
Er is een beetje zon, een zuchtje wind
een veldje groen, een groepje kind
en alle huizen hebben een deur
en alle deuren hebben een klik

Om 11 uur postbestellingen
op fietsen vol versnellingen
voor de mensen uit de huizen
met de deuren met de klik

Zacht zoeven glimmend
grijze auto's door de bocht
Iedereen ademt door. Rustig
niet harder dan 30 km per uur

Dan vallen de kastanjes
zo maar
en ergens
juicht een kind
Een oude man komt dichterbij
vraagt: Kan ik misschien helpen?
Zoeken naar wat je vindt?

Alied

Het speelveld van het nu

Een muur van zand tegenover een oneindige horizon, een plek waar gedachten de vrije loop krijgen of juist oplossen door het geluid van de zee en het zien van een oneindige horizon. Achter je een muur van zand, bedekt met een groen laken van wuivend gras, een muur die alle rompslomp van het dagelijks leven tegenhoud. Een plek waar je alleen jezelf hoeft te zijn.

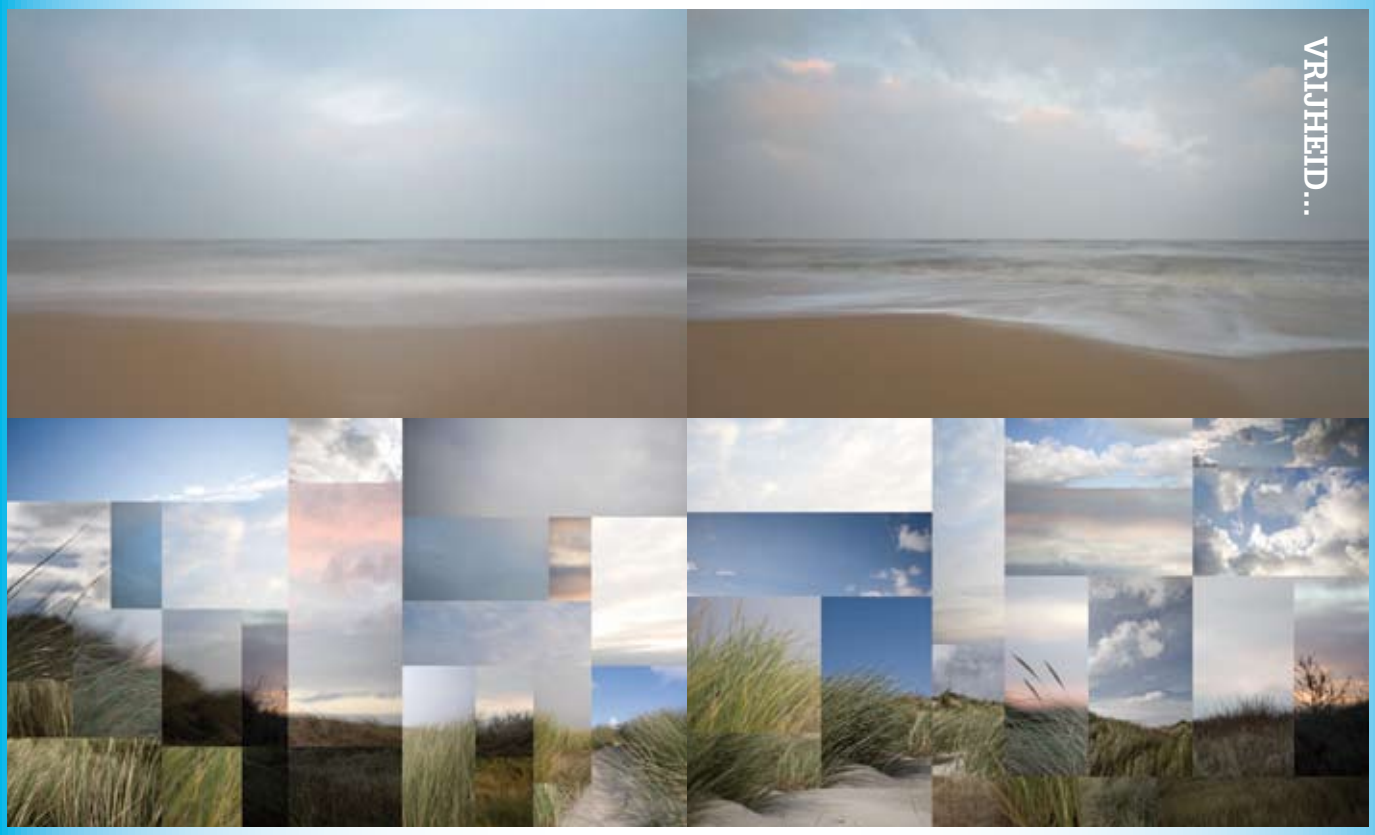

Door de muur van zand kun je het strand zien als het speelveld van het nu, de zee vertegenwoordigt de toekomst en de duinen staan symbool voor het verleden. Zit je met je gedachten ergens anders, bijvoorbeeld op je werk, dan ben je niet meer op het strand, in het nu. Kijk je naar de zee, dan heb je een stevige basis achter je, je verleden. Het verleden is onze basis, zonder deze basis zouden we er niet zijn of zouden we niet zijn wie we nu zijn. Dat verleden bestaat uit heel veel verschillende fragmenten, hoogte-punten en dieptepunten. Een soort golvende beweging in het leven. Eigenlijk is dit waar de duinen voor staan. Zonder duin zou je niet op het strand kunnen staan, zonder verleden kun je niet zijn wie je nu bent.
De zee staat voor de toekomst.
De toekomst kun je vanuit hetzelfde perspectief op veel verschillende manieren bekijken. Er zijn vele wegen naar Rome en elke weg zal er anders uitzien. Elke keuze heeft een ander resultaat, een keuze kan leiden tot een iets minder leuke tijd of juist een hele fijne en plezierige tijd. Tussen de duinen en de zee ligt het strand; het speelveld van het nu. Vrijheid...

Wouter van der Sar
www.woutervandersar.nl

Piramidesteden: science fiction of werkelijkheid?

Mag ik u uitnodigen op een kleine tijdreis? Welkom dan, in het jaar 2019.

Mijn elektrische auto rolt geruisloos de parkeergarage binnen. Ik heb opa en oma bezocht, maar ben het autorijden behoorlijk ontwend.
Dat heb je, als je zes jaar lang in een stad woont waar de plekken waar je kunt werken, leren, kopen en ontspannen zich allemaal op een steenworp van je huis bevinden.
De lift brengt mij van de garage op de begane grond van de stad, vier lagen hoger. Vanaf de galerij rondom mijn woonplein kijk ik naar de bedrijvigheid beneden op het plein, dat zo groot is als een voetbalveld.
Uit de school van mijn dochter stroomt net een massa pubers, vanaf de terrassen hoor ik gelach en het klinken van glazen, en als mijn neus zich niet vergist is het vandaag ook vismarktdag.
Als ik thuis ben, sla ik de deuren open naar mijn royale dakterras. Diep adem ik frisse lucht in. Ik kan me niet voorstellen dat het buiten vroeger naar uitlaatgassen rook. Zoals elke keer, vergaap ik me aan het uitzicht. Eerst een paar andere woonpleinen die wat lager liggen, daarachter die eindeloze zee van groen. En links het plein waar ik werk, dat eigenlijk best ver hiervandaan ligt. Gelukkig zorgen de snelle rollende wandelpaden dat ik die afstand zo kan overbruggen. Ik hoef mijn wekker niet absurd vroeg te zetten.

Welkom

Welkom in de piramidestad. De wat? De piramidestad, een aaneenschakeling van zo'n honderd pleinen op verschillende hoogtes, waarbij het hoogste plein de 'punt' van de piramide vormt. Deze punt is anderhalf keer zo hoog als de Domtoren. In zijn geheel een eigentijdse versie van Mont St. Michel.
Samen beslaat één zo'n stad 1 km^2 en herbergt maximaal 100.000 inwoners. Een hele hoge dichtheid, als je bedenkt dat er in Amsterdam 750.000 mensen wonen op een gebied dat 140 keer zo groot is als een piramidestad. Heel Amsterdam zou dus in zeven van deze nieuwe steden passen. Of, nog absurder, met piramidesteden is voor de stedelijke bebouwing van de wereld niet meer nodig dan de oppervlakte van Nederland.
Piramidesteden kunnen ook een paar woorden uit het woordenboek laten verdwijnen, zoals 'bestemmingsplan'. Elk stukje Nederland is nu opgemeten, begrensd en gelabeld met één specifieke functie. Op bedrijventerreinen wordt gewerkt, in steden wordt gewoond en in pretparken wordt gerecreëerd. In de piramidestad zijn al deze functies bij elkaar verzameld in gebouwen waar je vanaf de pleinen in loopt. Boven deze gebouwen – winkels, scholen, restaurants, bibliotheken en bedrijven – bevinden zich alle woningen. De stad is zo compact, dat de natuur om de steden heen weer volop de ruimte krijgt.
De compactheid verklaart ook waarom het begrip 'file' stoffig en verouderd zal worden. 'Weet je nog, vroeger, toen we met zijn allen in een lange rij achter elkaar stil stonden? En dat nog wel in een voertuig dat was ontworpen om ons snel van A naar B te krijgen?' Omdat alles zich in een piramidestad op maximaal 500 meter afstand bevindt, staan de auto's vaak werkeloos op de begane grond van de stad. Bewoners hoeven alleen voor familiebezoek of vakanties achter het stuur.
De forensen die nu vijf dagen in de week de ozonlaag aantasten met hun uitlaatgassen, lopen in piramidesteden binnen enkele minuten naar hun werk. Dat veroorzaakt een grote daling in oliebehoefte. Bovendien kan de compactheid van piramidesteden de vraag naar fossiele brandstoffen nog meer doen afnemen.
Een groot deel van de bedrijven zit namelijk in het 'hart' van de piramide. Zij hebben dus weinig warmteverlies en korte leidingen. Om echt definitief van het hele broeikaseffect af te komen, zou alle overige energie gehaald kunnen worden uit de verbranding van huisvuil. Ben je ook van die problematiek af.

Geborgenheid

Gelukkig zullen piramidesteden ook een begrip in ere herstellen: 'Geborgenheid'. Wonen en werken zijn weer zo nauw verweven, dat er nergens wijken in slaap vallen. Deze bedrijvigheid vergroot, samen met de afwezigheid van auto's, de veiligheid. In de stad zullen verkeersongelukken niet meer voorkomen, je zult hoogstens kunnen struikelen bij het verlaten van een rollend wandelpad.
Geborgenheid zal ook ontstaan doordat elk huis zijn eigen gezicht kan hebben. Kleur, materiaalgebruik, wel of geen balkon of tuin, het is geheel aan de bewoner. Aangezien deze gestapelde bouw vrij goedkoop gerealiseerd kan worden, is er ruimte voor variatie in bouwstijl. Dezelfde vlieger gaat op voor de pleinen. Het ene plein kan het karakter hebben van het Vondelpark, terwijl het andere meer oogt als de Neude.
Zo ontstaat het omgekeerde van een Vinex-wijk, die allesbehalve als knus wordt ervaren.
Een mooi sprookje? De benodigde know-how op bouwgebied is aanwezig. De steden kunnen in principe overal staan. Je hebt niet meer dan 1 km^2 bouwgrond nodig. Genoeg redenen om morgen te beginnen.

Aad Breed
ahbreed@wanadoo.nl

Meer informatie over de piramidestad www.piramidestad.nl of bij Aad Breed.

De verandering – de brug naar een andere tijd

Hoe hebben ze in Egypte – en op vele andere plaatsen – de piramiden gebouwd? Dat is de vraag waar wetenschappers zich mee bezighouden. Veel mensen interesseren zich alleen in de technische gegevens en blijven hangen aan de buitenzijde van dingen, in de vorm. Vervolgens komt men niet meer aan de inhoud en de beleving toe.

Anastacia – de mysterieuze vrouw uit de donkere Siberische bossen die schrijver Vladimir Megre in 1995 ontmoette – spreekt over 'weer alles weten, op de hoogte zijn waar alles voor bedoeld is'. Dat kan door het binnentreden van een piramide.
In de Dolmens, zoiets als 'onze hunnenbedden' maar dan in Rusland, werden levende mensen achtergelaten. Die vroegen daar zelf om, vertelt Anastacia, omdat ze op die manier 'kennis konden doorgeven'. Omdat ze hier zelf voor kozen, werden ze 'vrij om op te gaan in energie'. Velen voelen iets speciaals in kerken en andere heilige plaatsen. Dat gebeurde ook in de Dolmens en de oude piramiden.
Een paar jaar geleden droomde ik vaak over grote piramiden. Daarin was sprake van een andere manier van leven en werken, gingen mensen anders met elkaar om. Transparanter, meer met de intentie op de voorgrond, meer uitnodigend en verwelkomend, open en liefdevoller. Die werkelijkheid was gebaseerd op eerlijk en gewoon jezelf zijn. Op materialen die goed zijn voor het milieu en het menselijke lichaam. Op een betere zorg en op het beter omgaan met energie.

Ontmoetingspunt

Voor mij is de piramide een ontmoetingspunt. Je komt er tot rust en tot resultaten. Wonen in een piramide is te vergelijken met wonen op een prachtig gevormde berg, zoals in Zwitserland of in de Hymalaya's. In de bergen voel je je meer geaard, sterker, krachtiger en gezonder. Je ervaart de energie en het gevoel van verbonden zijn met de natuur. In mijn toekomstplaatje bevindt zich in de omgeving van de piramides alles wat je nodig hebt. Je hoeft niet op weg om elders te werken, te vergaderen of de wereld te veranderen, om naar school te gaan of om opnieuw gezond te worden. Zelfs het eten vind je in zogenaamde eetbare tuinen, een lust voor het oog.
Ik zie piramides als een brug naar verandering, naar een andere tijd.

Hendrik van der Ham
www.theotherwayofliving.com

Hendrik is bruggenbouwer, werkte aan boeken, hielp mensen aan een andere perceptie op hun werkelijkheid en werkt nu aan de voorbereiding van de bouw van piramiden, waarin onder meer gewoond kan worden.

Oude bejaardenflat omgetoverd in bruisende jongerenplek

In de wijk Malburgen in Arnhem wordt een 'oude bejaardenflat' omgevormd tot 'een bruisende plek'. Het Bruishuis – zoals de plek gaat heten – is gericht op het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor jongeren. Hobby, leren en werken komen er samen in leefthema's op het gebied van media, sport en zorg.

De bewuste bejaardenflat Laurentius telt negen etages met 15 eenheden van 25m^2 en wordt beheerd door de Stichting Volkshuisvesting Arnhem. De flat komt mei 2009 leeg te staan. 'En we dachten: daar gaan we iets speciaals mee doen,' vertelt Yvonne Ponsen als manager sociale ontwikkeling.

Haar werkgever – Volkshuisvesting Arnhem – beheert 13.000 woningen in Arnhem en 95 procent van de woningen in de wijk Malburgen. Ze investeert veel in de ontwikkeling van die wijk, samen met welzijnsorganisatie Rijnstad en de gemeente. De wijk telt ruim 600 werkloze jongeren en 90 verschillende nationaliteiten. 'Het is ons doel om door middel van het Bruishuis jongeren te motiveren en perspectief te bieden voor hun toekomst.'

Rode draad

Veel jongeren hebben weinig scholing en een laag opleidingsniveau. Rode draad is de lijn hobby – leren – werken. Aanvankelijk op inhoudelijke thema's *Sport* en *Media*. 'Maar op verzoek van jongeren zelf is het thema *Zorg* hieraan toegevoegd. Mooi hé?! De zusterflat van Laurentius is namelijk Akkerwinde, een woonzorgcentrum in de wijk waar veel jongeren werken.'

In het Bruishuis komt volgens Yvonne Ponsen alles samen. 'We kijken scherp naar: welke partijen kunnen en willen bijdragen aan de kruisbestuiving die we kunnen creëren. Gekoppeld aan een van de thema's. Er zit een hoop energie in. Mensen raken enthousiast, veel partijen hebben interesse. Neem de kickboksclub van Omar, een zeer actieve vrijwilliger. Hij leert jongeren respect te tonen voor hun ouders, voor hun omgeving.'
In het Bruishuis is er thuisbegeleiding, maar ook huiswerkbegeleiding. 'Het mooie is dat de jongeren via het ROC ook een opleiding kunnen volgen voor toezichthouder. Bij de voetbalclub Vitesse kunnen ze direct aan de slag, maar ook als toezichthouder in de wijk zelf. Rijnstad doet mee met participatiecoaches.'

Mediaopleiding

Radio TV Arnhem komt op de eerste etage,. Zij maken gebruik van vrijwilligers voor het maken reportages en filmpjes. Ook TV Malburgen zet hiervoor jongeren in. Hieraan wordt de mediaopleiding van het ROC gekoppeld. Een leerkracht van het ROC ontwikkelt een soort opleidingsvoortraject. Daardoor kan de enthousiaste, maar te laag opgeleide jongere wel op de mediaopleiding van het ROC terecht. Hiervoor worden ook extra taalcursussen ingezet. Deze trajecten starten in oktober.

Er wordt minimaal gerenoveerd. Alleen datgene wat nodig is om de flat geschikt te maken om als bruishuis te fungeren. 'We passen vooral de omgeving aan: hekken weg, andere groenvoorziening. Overigens ook weer als Leerwerkplek voor jongeren.'
En er komt nog veel meer. Een etage met start-up locaties voor jonge ondernemers tegen lage kosten. En er zijn twee woonlagen voor jonge kunstenaars. Wonen op de eerste, werken op de tweede. 'Het zijn kunstenaars die gebruik maken van video en film. Dit past weer goed bij de thema's.'
Verder komt het RIBW erin, voor semi-zelfstandig wonende jongeren. Die ondersteunen ze bij hun financiën of bij de huishouding. Pasvorm – een onderdeel van het ROC – zetelt in het buurtservicecentrum. Zij bieden eeenvoudige huishoudelijke hulp en nemen ook het recreatiedeel op zich. Dit raakt weer het thema jongeren en zorg. In een van de grote ruimtes komt ook nog Urban Dance van het ROC.

Spannend

Het gehele ontwikkeltraject wordt gevolgd door het HAN. In september is er een conferentiedag om de eerste leerervaringen te delen. In eerste instantie worden de bescheiden meerinkomsten van zorgcentrum Akkerwinde gebruikt voor de ontwikkeling van het Bruishuis. Over anderhalf jaar moeten de deelnemende partijen hun eigen broek ophouden.

'Het is een spannend experiment,' weet Yvonne Ponsen. 'Op 1 mei krijgen we de sleutel, dan kunnen we aan de slag om de kruisbestuiving te realiseren en samen de positieve energie benutten. We staan voor de uitdaging nu ook elkaar te inspireren. Daarbij zal iedereen buiten de eigen kaders moeten durven kijken.'

Leo Lamb
leo.lamb@mensit.nl

Het Blijbedrijf

Het Blijbedrijf maakt zomaar mensen blij. Vrolijkheid valt gelukkig makkelijk te produceren: als je iemand verrast, wordt diegene blij en jij zelf ook! Doel van het Blijbedrijf is om Nederland weer vrolijk te maken, op grote schaal en vooral ook één-op-één.

Hiertoe komen deelnemers lokaal als Blijbrigade in actie om voor verrassingen te zorgen op straat, in een winkel, op een station of waar dan ook. Is dit iets voor jou? Sluit je dan bij ons aan. Je kunt natuurlijk ook zelf aan de slag gaan. De volgende handleidingen helpen je blij op weg. Mensen die positieve acties willen doen in de samenleving, kunnen zich aanmelden als Blijbrigadier. Blijbrigades zijn actief door heel Nederland. Het Blijbedrijf biedt hen inspiratie en handleidingen, promotiemateriaal en de mogelijkheid om online verslag uit te brengen.

Op de website zijn ideeën, handleidingen en actieverhalen te vinden. Het Blijbedrijf is een initiatief van Wonder. Deze stichting bedenkt grappige, mooie en verrassende projecten die ook nog eens maatschappelijk nuttig zijn.
Info: www.blijbedrijf.nl of www.wonder.nl

Gratis knuffelen
De 'Free Hugs' actie is oorspronkelijk afkomstig uit Australië, waar een man onder het pseudoniem 'Juan Mann' in 2004 begon met mensen te knuffelen in het winkelcentrum en daar niet meer mee ophield. Inmiddels is deze actie overgenomen door talloze blije groepjes over de hele wereld.

Zelf aan de slag? Begin dan met het maken van een paar flinke borden met daarop bijvoorbeeld 'FREE HUGS' of 'GRATIS KNUFFELEN'. Verzamel daarnaast een paar enthousiaste mede-knuffelaars. Ervaring met knuffelen is een pré natuurlijk.

Pak nu een gezellige winkelstraat. Houd uitnodigend je bord omhoog en wacht tot iemand op je afkomt. Of benader mensen actief door vrolijk te vragen: 'Mag ik u knuffelen?'

TIP: Soms krijg je gekke reacties zoals 'Kom je soms iets tekort bij je partner?'. Maak dan vooral een vrolijke opmerking terug.

Stiekem banden plakken
Geef een onbekende een geweldig kado door stiekem zijn of haar fietsband te plakken!

Ga naar een fietsenmaker en laat hem (of haar natuurlijk) uitleggen hoe je het beste een fietsband kunt plakken. Indien de fietsenmaker niet beschikbaar is mag dit natuurlijk ook een ervaren vriend(in) zijn, maar een fietsenmaker is aan te raden, die kan je echt vet veel tips geven!

Pak je spullen en ga op (fiets)pad. Als je in verschillende groepjes gaat dan is het gezelliger niet te ver uit elkaar vandaan te opereren, maar een beetje bij elkaar in de buurt te blijven. Dit is ook handiger, mocht je iets van elkaar nodig hebben.

Op de bestemming aangekomen, zet je je eigen fiets aan de kant en ga je lopend op zoek naar je eerste lekke band! Je doet er verstandig aan om je voornamelijk te richten op voorbanden. Deze zijn makkelijker te plakken aangezien er meer ruimte is dan achter door dat kleine slotje daar.

Probeer de bekende 'wrakken' te ontwijken. Deze herken je wel, deze fietsen zijn veel werk, maar hoogstwaarschijnlijk zonder dat iemand daar plezier van gaat beleven.

Eerste band gevonden? Plak stiekem de band en plaats een sticker waarop aangegeven is dat de fiets het weer doet. Op naar de volgende!

Deze actie werd trouwens bedacht en voor het eerst uitgevoerd door het 'Positief Offensief'.
TIP: Probeer de regen te ontwijken, banden plakken met regen gaat niet, de lijm wil dan niet zo lekker drogen.

Deelgebakjes
Vraag eerst in de gemeente waar je woont om toestemming of je gebakjes mag uitdelen en meld hoe lang je van plan bent dit te doen.
Benodigdheden: een tafel, een grote schaal, bordjes, vorkjes, servetjes en voor na afloop een afvalzak. Ballonnen zullen ook zeker niet misstaan.

Neem genoeg tijd om alle ingrediënten in te kopen en te bakken. Richt een tafel in en nodig voorbijgangers uit om een gebakje met een onbekende te delen. Een veel voorkomende vraag is, waar je van bent. Je kunt dan bijvoorbeeld zeggen dat het je bedoeling is om het blijer en gezelliger in Nederland te maken. Natuurlijk mag je ook het Blijbedrijf noemen.

TIP: Neem je fototoestel mee en upload je foto's naar onze website of bv. je eigen Hyves

Liefde in de Stad

Liefde in de Stad wil de liefde in de stad bevorderen. Het nodigt daartoe kunstenaars uit om hun creativiteit in te zetten ter bevordering van de liefde. Zo bedacht kunstenaar Martijn Engelbregt in 2007 op uitnodiging van Liefde in de Stad de mobiele 'Burenwinkel'.

De Burenwinkel is een mobiele winkel gevuld met producten speciaal ontworpen voor burensituaties. Het zijn producten voor buren die niet weten hoe ze elkaar moeten benaderen, die elkaar in de weg zitten, voor buren die elkaar niet kennen, maar ook voor buren die hun buurzijn willen vieren. Denk aan een onderburengieter, silent staircase slippers of een burenbiertje. De Burenwinkel heeft een jaar lang getoerd door Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

Lisa Boersen
lisa@paradiso.nl

Liefde in de Stad is een initiatief van Paradiso. Voor de Burenwinkel werkte Liefde in de Stad samen met ontwerpers van het Sandberg Instituut en SKOR (Stichting Kunst en Openbare Ruimte). Voor meer liefdevolle kunstwerken, kijk op: www.liefdeindestad.nl

Computer uit, droom aan

Klik. Nieuwe borsten.
Klik. Dagelijks een taalles Swahili in je inbox.
Klik. Een date.

Alles lijkt tegenwoordig met een paar ritmische bewegingen van de wijsvinger op de muisknop binnen handbereik. Maar de laatste tijd daalt het ontnuchterende besef op me in dat de meest waardevolle dingen in het leven niet zo een twee drie 'Googlebaar' zijn.

Zoals dromen: ze komen op hun eigen tijd aangeslopen, en het enige wat je kunt doen is al dan niet hun uitgestoken hand aannemen. Dat was me in het begin van dit schooljaar nog lichtelijk ontgaan.

September. Ik laat heerlijk huis en haard te Utrecht achter me in ruil voor een nieuwe Masterstudie plus nieuw leven in Maastricht. Klein detail: de Master boeit me ongeveer evenveel als een testbeeld op tv. Na krap drie weken zet ik er een punt achter.

Oktober. Ik voel me als een logé die wakker wordt en na een paar verwarrende momenten beseft dat hij niet in zijn eigen, maar in een vreemd bed slaapt. Het vreemde bed is Maastricht, waarin ik zonder studie bar weinig te zoeken heb. Mijn wijsvinger draait dan ook al klikkend overuren tijdens mijn krampachte www-zoektocht naar mijn dromen op woongebied.

Klik. Bergen kamers op Kamernet.
Klik. Groottes? Vergelijkbaar met een hondenhok.
Klik. Prijzen? Je zou verwachten er elke dag ontbijt op bed bij te krijgen...

Niet bepaald mijn idee van ideaal wonen. Ook 'Ayla's woondroom' intypen bij Google sorteert weinig effect. Mijn droom weigert zich à la Marktplaats te laten bestellen. Dat wordt ook telkens weer pijnlijk duidelijk tijdens verscheidene hospiteeravonden, waar ik een kringetje interesse veinzende onbekenden met mijn meest charmante glimlach geduldig uitleg wat mijn hobby's en lievelingsdieren zijn. Waarop steevast een telefoontje volgt met: 'We vonden je erg aardig, maar...'

December. Het is mooi geweest. Innerlijk met hangende pootjes, maar uiterlijk met fier opgeheven gezicht, neem ik sinds jaren weer mijn intrek bij mijn ouders. Mijn wijsvinger krijgt even rust, even geen geklik. Ik durf het namelijk bijna niet toe te geven aan mezelf, maar het is eigenlijk best fijn toeven in het ouderlijk nest.

En dan. Op dit onbewaakte ogenblik van rust komt mijn droom op kousenvoeten aangeslopen. Hij ademt me in mijn nek, terwijl ik in de kerstvakantie een week slaap en leef in een Mongools tentenkampement. De droom blijft glimlachend achter me staan, terwijl ik vol plezier houthak, me rond de behaaglijke potkachels in de tent schaar en vanaf de geïmproviseerde wc de volle maan bewonder. Om vervolgens ten volle tevoorschijn te komen als mijn vriend achteraf verklaart best in zo'n Mongoolse tent te willen wonen. Verbaasd antwoord ik: 'Ja, ik ook!'

Lachend pak ik de uitgestoken hand van de droom en laat me meevoeren.

Klik. Computer uit. Droom aan.

Ayla Verheijen
aylaverheijen@gmail.com

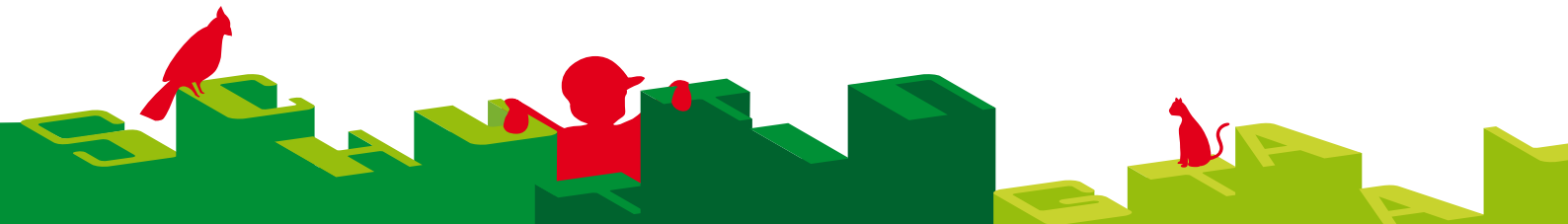

Schuttingtaal

Schuttingen worden steeds hoger. De hoogte van de standaardmaat is de laatste jaren gestegen van 180 cm naar 190 cm of 2 meter (NRC, 21 februari 2009). De burger trekt muren rondom zijn bestaan op. De burger maakt een potentiële Great Place to Live eigenhandig tot een Small Place to Live en viert het liefst zijn vrijheid op de vierkante meter.

Wie ziet echter de keerzijde van de schutting? De tuin mag dan voor de huiseigenaar voelen als een verlengstuk van de woonkamer en een verruiming van het privédomein, vanaf de straatkant bekeken raakt de publieke ruimte verder afgescheiden van de private ruimte en verdwijnt de sociale controle.
De opkomst van schuttingen kan wijzen op terugtrekgedrag. Wie niet tevreden is over zijn buurt, trekt zich terug en verschanst zich op zijn eigen domein. De vraag is of het een slimme strategie is: uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt dat niet individuele vooruitgang van bewoners voor een betere buurt zorgt, maar dat een betere buurt voor individuele vooruitgang zorgt (Van der Graaf, 2009). Dit komt omdat een betere buurt er juist voor zorgt dat de bereidheid onder bewoners toeneemt om hun persoonlijke problemen van achterstand aan te pakken. Zo faciliteert een buurt de vooruitgang van inwoners. Niet andersom.

Hechting
Pas als de bedding vruchtbaar is, kunnen individuen tot bloei komen. De buurt komt dus op nummer één. Wil stedelijke vernieuwing daarin succesvol zijn, dan dient er voldoende aandacht besteed te worden aan het versterken van de lokale identiteit. Dit kan door op specifieke plekken betekenisvolle interacties te organiseren tussen bewoners, waardoor zij zich meer thuis gaan voelen in de buurt (Van der Graaf, 2009). Stedelijke vernieuwing dient niet in beton gegoten gepresenteerd te worden, maar in overleg met bewoners tot stand te komen.
Uit hetzelfde onderzoek van Van der Graaf blijkt dat Nederlanders een gevoel van thuis in grote mate ontlenen aan de mensen in hun buurt (sociale hechting), terwijl bijvoorbeeld Engelsen hun thuisgevoel met name baseren op hun huis (fysieke hechting). Mensen in Nederland willen blijkbaar hogere schuttingen en tegelijkertijd hechten ze aan sociale contacten in de buurt.
Hoe valt deze incongruentie nu te rijmen? Een verklaring zou kunnen luiden dat burgers weliswaar hun gevoel van thuis ontlenen aan de mensen in de buurt, maar dat ze het moment van het contact daarbij wel zelf willen bepalen. Hogere en dichtere schuttingen zijn dan een schamele poging dit te bereiken. Uiteindelijk kan deze schuttingtaal nooit toereikend zijn. Om een Great Place to Live te kunnen creëren, stel ik voor om – in navolging van de klapschaats – een nieuw product te lanceren: de klapschutting.
Een schutting met scharnieren en schraagconstructie op borsthoogte. Bij mooi weer en goede zin kunnen mensen hun schuttingen als ophaalbruggen neerklappen. Zo kan op de erfafscheiding een grote bar ontstaan tussen alle buren en ook aan de straatkant kunnen lange hangtafels ontstaan. Thuistap wordt buurttap. Hoe hoger de schuttingen, hoe groter de bar. En na afloop is iedereen snel thuis. Meer thuis dan nu vaak het geval is.

drs Guido van de Wiel, Wheel Productions
info@wheelproductions.nl

Guido van de Wiel is organisatieadviseur en schrijver. Gespecialiseerd in systeeminnovatie en sociale innovatie.
Zie www.wheelproductions.nl

Bronvermelding:
Graaf, P. van der (2009). Out of Place? Emotional Ties to the Neighbourhood in Urban Renewal in the Netherlands and the United Kingdom. Universiteit van Amsterdam.
Thie, M. (2009). Nederlander zoekt privacy achter hoge schutting, In: NRC, 21 februari 2009.

Wien